

Deformacja obrazu świata. Omów jej rolę na wybranych przykładach literackich

Deformacja obrazu świata to zabieg artystyczny, który polega na celowym zniekształceniu rzeczywistości w literaturze, by wywołać określony efekt emocjonalny lub intelektualny u odbiorcy. Tego typu manipulacja rzeczywistością może przyjmować różne formy – od groteski, przez absurd, po surrealizm – i służy nie tylko artystycznej ekspresji, ale także głębszej refleksji nad kondycją człowieka, społeczeństwa czy rzeczywistości, w której funkcjonujemy. W literaturze deformacja obrazu świata ma różne funkcje, zależnie od epoki, w której powstały utwory, i celów artystycznych autorów. W niniejszej pracy zostaną przedstawione przykłady literackie, w których deformacja obrazu świata odgrywa istotną rolę, ze szczególnym uwzględnieniem twórczości Witolda Gombrowicza, Brunona Schulza oraz Franza Kafki.

Jednym z najbardziej znanych polskich pisarzy, który w swojej twórczości wykorzystał deformację rzeczywistości, był Witold Gombrowicz. Jego powieści, takie jak „Ferdydurke” czy „Trans-Atlantyk”, pełne są groteskowych i absurdalnych obrazów, które zniekształcają rzeczywistość, aby ukazać mechanizmy funkcjonowania społeczeństwa i jego wpływ na jednostkę. W „Ferdydurke” deformacja rzeczywistości przejawia się przede wszystkim w ukazaniu groteskowych relacji między uczniami i nauczycielami w szkole, które stają się metaforą procesu formowania jednostki przez społeczeństwo. Gombrowicz poprzez groteskowe i absurdalne sytuacje ukazuje, jak społeczne normy i oczekiwania deformują naturalność człowieka, zmuszając go do przyjęcia sztucznych ról i postaw. Szkoła w „Ferdydurke” to miejsce, gdzie jednostka jest „upupiana”, zmuszona do przyjęcia infantylnej, nieautentycznej formy. Deformacja obrazu świata w twórczości Gombrowicza służy więc krytyce

społeczeństwa, które narzuca jednostce sztywne, sztuczne formy, a także stanowi refleksję nad kondycją ludzką i problemem autentyczności.

Innym twórcą, który w swojej prozie wykorzystuje deformację rzeczywistości, jest Bruno Schulz. Jego „Sklepy cynamonowe” i „Sanatorium pod Klepsydrą” pełne są surrealistycznych, zniekształconych obrazów świata, które oddają subiektywne doświadczenie bohaterów, zwłaszcza głównego narratora – Józefa. Schulz poprzez deformację rzeczywistości tworzy świat, w którym granice między rzeczywistością a fantazją są płynne, a postacie i wydarzenia nabierają wymiaru onirycznego, niejasnego, pełnego symboliki. Deformacja świata w prozie Schulza nie służy jednak krytyce społeczeństwa, jak u Gombrowicza, lecz jest wyrazem wewnętrznych przeżyć bohatera i jego subiektywnego odbioru rzeczywistości. Świat Schulza jest pełen dziwacznych, zniekształconych postaci, jak na przykład groteskowa postać ojca narratora, który z jednej strony jest potężną, niemal mitologiczną figurą, a z drugiej – z czasem traci swój autorytet i ostatecznie zamienia się w bezbronnego, niemalże zwierzęcego stworzenia. Deformacja rzeczywistości u Schulza to także sposób na przedstawienie przemijania, zmieniającego się świata i subiektywnego odbioru czasu.

Kolejnym pisarzem, który wykorzystuje deformację rzeczywistości w swojej twórczości, jest Franz Kafka. W jego prozie, zwłaszcza w „Procesie” i „Przemianie”, deformacja obrazu świata ma na celu ukazanie alienacji człowieka, jego bezradności wobec bezosobowych mechanizmów władzy oraz absurdu egzystencji. W „Procesie” główny bohater, Józef K., zostaje niesłusznie oskarżony i wciągnięty w absurdalny, nieprzejrzysty system sądowniczy, w którym prawa i reguły są niezrozumiałe, a władza działa w sposób nieprzewidywalny i groteskowy. Deformacja rzeczywistości w „Procesie” polega na przedstawieniu świata, który jest zniekształcony, nielogiczny i pełen absurdów, co odzwierciedla poczucie bezradności jednostki wobec opresyjnych mechanizmów władzy. W „Przemianie”

natomiast główny bohater, Gregor Samsa, budzi się pewnego dnia jako gigantyczny owad. To zniekształcenie rzeczywistości ma charakter symboliczny – stanowi metaforę alienacji bohatera, jego wyobcowania zarówno w rodzinie, jak i w społeczeństwie. Deformacja rzeczywistości u Kafki służy więc ukazaniu tragicznej kondycji człowieka, który nie rozumie świata, w którym żyje, i który jest bezradny wobec nielogicznych, groteskowych mechanizmów władzy.

Deformacja obrazu świata odgrywa także istotną rolę w twórczości polskiego poety Tadeusza Różewicza. W jego poezji, zwłaszcza w utworach powstałych po II wojnie światowej, świat zostaje zdeformowany i ukazany jako miejsce chaosu, rozpadu wartości i człowieczeństwa. Różewicz, przeżywszy wojnę, wykorzystuje deformację rzeczywistości, aby oddać grozę wojennych doświadczeń oraz rozpad moralnych fundamentów cywilizacji. W wierszach takich jak „Ocalony” czy „Lament” świat przedstawiony jest jako miejsce zdehumanizowane, gdzie człowiek traci swoją godność, a tradycyjne wartości przestają mieć znaczenie. Deformacja rzeczywistości w poezji Różewicza to nie tylko wyraz pesymistycznej wizji świata, ale także sposób na ukazanie głębokiego kryzysu człowieczeństwa po katastrofie wojennej.

W literaturze XX wieku deformacja rzeczywistości stała się także narzędziem surrealistów. W twórczości takich autorów jak André Breton czy Louis Aragon rzeczywistość jest celowo zniekształcana, aby oddać irracjonalność i nieświadome pragnienia człowieka. Surrealiści, podobnie jak Schulz, posługują się deformacją rzeczywistości, aby tworzyć obrazy marzeń sennych, fantazji i nieświadomości. Deformacja rzeczywistości w literaturze surrealistycznej ma na celu ukazanie ukrytych, podświadomych warstw ludzkiej psychiki oraz wyrażenie tego, co nienamacalne i trudne do opisanie za pomocą tradycyjnych środków literackich.

Podsumowując, deformacja obrazu świata pełni w literaturze różnorodne funkcje, zależnie od celów artystycznych i epoki, w

której powstał utwór. U Gombrowicza deformacja rzeczywistości służy krytyce społecznych norm i mechanizmów formowania jednostki, u Schulza jest wyrazem subiektywnych przeżyć bohatera i jego odbioru rzeczywistości, u Kafki – narzędziem ukazania alienacji człowieka wobec władzy i absurdu egzystencji. Różewicz z kolei wykorzystuje deformację, aby ukazać chaos i dehumanizację powojennego świata, podczas gdy surrealiści posługują się nią w celu wyrażenia irracjonalnych, nieświadomych pragnień. Deformacja obrazu świata pozwala na głębszą refleksję nad kondycją ludzką, relacją jednostki do społeczeństwa i rzeczywistości, a także na ukazanie tego, co w normalnym, realistycznym przedstawieniu byłoby trudno oddać.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.